Observatieopdracht in het kader van de opleiding tot IMH-specialist

Observatieopdracht vh 1ste opleidingsjaar 2017-2018:

Observatie van een jong kind in zijn dagelijkse zorgcontext

Nicole Vliegen

Martine Sucaet

Ilse Vansant

Ann Verhaert

Doelstelling

Bij deze opdracht ligt de klemtoon op (1) de ervaring van het observeren en evenals op (2) het bespreken van de opgedane ervaring in een kleine begeleide groep.

Het vertrekpunt voor deze supervisieseminaries zijn de gedetailleerd uitgeschreven observaties van de zorgdrager-baby interactie alsook de ervaringen die dit ontlokt(e) bij de deelnemer in de rol van observator.

Doelstelling van deze observatie-opdracht is om via dit ervarend leren (1) de wereld van de baby leren begrijpen, (2) begrijpen hoe diens interacties hun vorm krijgen, (3) inzicht verwerven hoe interne en externe wereld met elkaar verweven zijn, (4) normale ontwikkeling en vroege interactieprocessen van nabij leren kennen, (5) leren kijken zonder te interveniëren, en (6) leren gebruik maken van de eigen innerlijke wereld om de mogelijke binnenkant van ouders/ baby te leren kennen en hun denken hierover te faciliteren.

Deze observatie, en het verdere werk dat ermee doorheen de opleiding gebeurt, beoogt tevens bij deelnemers het vermogen te vergroten om geobserveerde gebeurtenissen niet vroegtijdig te definiëren vanuit gekende theorieën/ habituele zienswijzen/ ‘brillen’, maar bij de vraag te blijven van wat zich wel en niet aandient of getoond wordt. Op die manier worden bij de deelnemers verschillende mogelijke percepties, sensitiviteit, bewustzijn alsook verbeelding, nodig om interacties te begrijpen, aangescherpt.

Opdracht

- De opdracht betreft 30 observatiesessies (van 1u) in 30 weken na elkaar en bij eenzelfde kind (tussen 0 en ongeveer 3 jaar oud) in een zorgcontext die bij voorkeur niet het gezin is (kinderdagverblijf, prille kleuterklas, onthaalsituatie…). De observatie wordt gestart ten laatste half november, en loopt tot ongeveer eind juni.
- Elk observatie-uur wordt volledig uitgeschreven (voorzie anderhalf uur per observatiemoment), en de 30 uitgeschreven documenten worden in een map bij elkaar gehouden. Ze dienen zowel als basis voor de reflectieve supervisie als voor het eindverslag.
- Indien ouders en andere zorgfiguren hier toestemming toe geven, kan ook een beeldopname gemaakt worden van een stukje van de observatie. Werkwijze en doelstelling hiervan worden met de supervisor besproken.
- In de loop van of aan het eind van de observatie wordt er een beknopt feedback-gesprek voorzien met de betrokken context.

De zorgcontext is onbekend voor de observator (vb. geen crèche of school waar de eigen kinderen vroeger opgevangen werden). Ook de baby en zijn ouders zijn onbekenden voor de observator en worden verondersteld niet te behoren tot een klinische groep. Men bespreekt vooraf zowel met de ouders als eventuele andere (in de observatie betrokken) zorgdragers over de bedoeling en praktische uitwerking van de opdracht. Men vraagt toelating om te observeren en deze observaties te bespreken in een seminariegroep (zie document voor toestemming).

Reflectieve supervisie

In de reflectieve supervisie worden de baby-observaties besproken. Daarbij wordt gefocust op diverse aspecten van de baby, diens context en jezelf als observator.

1. Allereerst leer je kijken naar het jonge kind en diens interne wereld. Wat zie je dit kind doen, en waarom denk je dat het doet wat het doet? Hoe plaats je dit vanuit zijn/haar ontwikkeling. We hanteren hier met andere woorden steeds een drievoudig perspectief: gedrag-gevoel-ontwikkeling.
2. Daarenboven wordt het jonge kind steeds gezien als deel uitmakend van een relationeel geheel: je leert kijken naar hoe het kind de interactie met de zorgdragers aangaat, en mee hun vorm geeft; evenals hoe de relaties mee van invloed zijn op hoe de baby/peuter reageert.

3. Tenslotte is er – naast kind en context – nog een derde in het spel, met name de observator. Er wordt ook stil gestaan bij hoe je als observator, met jouw gevoelens in relatie tot het kind en de context omgaat, hoe je deze kan begrijpen en kan inzetten als waardevolle bron van informatie.

De dialoog in de groep omtrent die verschillende interne werelden, gestuurd vanuit de diverse vooropleidingen, ervaringen, persoonlijkheden… vormt een zinvol onderdeel van de observatie-opdracht.

Theoretische achtergrond en persoonlijke ervaring

In dit opleidingsonderdeel ligt de klemtoon allereerst op de ervaring en het leren in de praktijk. Je hoeft met andere woorden in deze fase van dit onderdeel niet meteen literatuur door te nemen. We beogen hier immers evenzeer een 'durven loslaten' van assessments, schalen, scores en theoretische beelden… om de hier-en-nu realiteit van de interacties te laten spreken. Hier-en-nu staat centraal. Zo doende ontdek en exploreer je verschillende 'brillen' om door te kijken (kijken naar interacties, kijken naar verworvenheden, kijken naar mogelijkheden, kijken naar gedrag, kijken naar affectieve uitdrukkingen, via de buitenkant contact maken met de binnenkant, wat zie je wel, wat verwacht je te zien en wat zie je niet …..).

Hierbij denken we ook na over volgende vragen: Wat is jouw 'habituele bril' vanuit je vooropleiding, interesse, persoon? Welke bril zou je er dan graag bij hebben? Welke brillen zet je afwisselend op? Hoe kijk je door verschillende brillen naar hetzelfde gedrag? Hoe kijken anderen naar hetzelfde, helpt dat of brengt dat verwarring? Hoe ga je om met verschillende ideeën en interpretaties rondom hetzelfde geobserveerde gegeven. Bijvoorbeeld hoe kijken een logopedist en een kinderpsychotherapeut naar (voorlopers van) taalontwikkeling? Hoe helpen die verschillende manieren van kijken?

Pas in tweede instantie en in een latere fase, worden deze ervaringen dan weer verbonden met elders geleerde theoretische perspectieven. Dit situeert zich eerder rondom het schrijven van een eindpaper, waarin we gaan kijken hoe je de opgedane ervaringen kan plaatsen tegen de achtergrond van theoretische insteken in je opleiding.